

XII. PIUSZ PÁPA
„HUMANI GENERIS”
kezdetű apostoli körlevele

**NÉHÁNY HAMIS VÉLEMÉNNYEL
KAPCSOLATBAN, MELYEK AZZAL
FENYEGETNEK, HOGY ALÁÁSSÁK
A KATOLIKUS TANÍTÁS ALAPJAIT**

1950. augusztus 12.

XII. PIUSZ PÁPA
„HUMANI GENERIS”
KEZDETŰ APOSTOLI KÖRLEVELE
NÉHÁNY HAMIS VÉLEMÉNNYEL
KAPCSOLATBAN, MELYEK AZZAL
FENYEGETNEK, HOGY ALÁÁSSÁK
A KATOLIKUS TANÍTÁS ALAPJAIT

XII. PIUSZ PÁPA „HUMANI GENERIS”

kezdetű apostoli körlevele

**NÉHÁNY HAMIS VÉLEMÉNNYEL
KAPCSOLATBAN, MELYEK AZZAL
FENYEGETNEK, HOGY ALÁÁSSÁK
A KATOLIKUS TANÍTÁS ALAPJAIT**

1950. augusztus 12.

Kapisztrán Szent János Kiadó

Budapest, 2016.

Fordította:
Dr. Csertő Antal pápai kamarás
Veszprém, 1950.

Jelen kiadásban a szöveg tagolását úgy módosítottuk, hogy az megfeleljen az Interneten, a Vatikán honlapján fellelhető latin és angol változat tagolásának. A bekezdések számozása is innen származik. Ezen kívül a szöveget az aktuális helyesírási szabályoknak megfelelően felfrissítettük. (A régies szóhasználaton nem változtattunk, csak a helyesíráson és a vesszőhasználaton.)

A szöveg folyamatos gondozás alatt áll.
(Utolsó módosítás: 2023. január 10.) A mindenkori legfrissebb változat itt érhető el: figyelji.de/a/humani-generisre

Minden jog fenntartva.
© Kapisztrán Szent János Kiadó, 2016.
kapisztrankiado.hu

ISBN: 978-615-80387-4-4

Tartalomjegyzék

Előszó	7
A pápai enciklika szövege	9
Kiadói utószó	31

Előszó

Az *Humani Generis* kezdetű pápai enciklika – korábbi enciklikák hosszú sorához hasonlóan – világosan megcáfolja az I. világháború után újra megerősödő ún. „új teológia” tévedéseit.

Az enciklika teljes fordítása – legjobb tudomásunk szerint – az utóbbi fél évszázadban valamiért nem jelent meg magyarul, csak a Denzingerben¹ közölt kivonat volt elérhető. Bár annak idején meg kellett jelennie valahol a körlevél teljes fordításának, ez a kiadás jelenleg nem érhető el sem az Interneten, sem a könyvtárakban. Mi hosszas kutatómunkával egy darab, kéziratban fennmaradt – írógéppel legépett, majd tollal pár helyen kijavított – fordítást találtunk a Veszprémi Érseki Könyvtárban.

Ezt adjuk most közre.

Budapest, 2016. április 22.

Kapisztrán Szent János Kiadó

¹A kiadvány hivatalos címe: „Hitvallások és az Egyház Tanítóhivatalának megnyilatkozásai”, Heinrich Denzinger, Peter Hünermann. Budapest, 2004. Erre a kiadványra hivatkozik a Katolikus Lexikon által is megadott DS 3875–99 azonosító.

A pápai enciklika szövege

XII. PIUSZ PÁPA „HUMANI GENERIS” kezdetű apostoli körlevele a római Szentszékkal közösségben élő pátriárkákhoz, primásokhoz, érsekekhez, püspökökhöz és más rendes joghatóságú főpapokhoz néhány hamis véleménnyel kapcsolatban, melyek azzal fenyegetnek, hogy aláássák a katolikus tanítás alapjait.

TISZTELENDŐ TESTVÉREK! ÜDVÖT ÉS APOSTOLI ÁLDÁST!

1. AZ EMBERI NEMNEK széthúzása és az igazságtól való eltévedése vallási és erkölcsi kérdésekben minden becsületes embernek, elsősorban az Egyház hűségese és őszinte fiainak mindenkor nagy fájdalmat okozott, de ma különösen, amikor magukat a keresztény kultúrának alapelveit látjuk minden oldalról megátámadva.

2. Azon valóban nem kell csodálkoznunk, hogy Krisztus akán kívül ez a széthúzás és eltévedés mindig megvolt. Az emberi értelem ugyanis, általánosságban szólva, természetes erejével és természet adta fénye mellett igazán és biztosan megismerheti, hogy egyetlen személyes Isten van, aki gondviselésével fenntartja, és kormányozza a világot. Megismerheti továbbá azokat a természeti törvényeket, amelyeket a Teremtő oltott lelkünkbe. Mindezek ellenére értelmünk nem kevés akadályba ütközik, hogy ezen veleszületett képességét eredményesen és gyümölcsözően használhassa. Azok az igazságok ugyanis, amelyek Istenre s az Isten és az ember között fennálló viszonyra vonatkoznak, az érzékelhető dolgok rendjét minden tekintetben

meghaladják, és önfeláldozást, önmegetagadást, áldozatot követelnek, ha gyakorlati életünkben meg akarjuk őket valósítani, és ha tetteinket szerintük akarjuk alakítani. Az emberi értelem azonban az ilyen igazságokat csak nehezen tudja megismerni és magáévá tenni, részint az érzékek és a képzelőtehetség ráhatása, részint az eredeti bűnben gyökerező, rosszra hajlító vágyak miatt. Ennek következtében az ilyen dolgokban az emberek szívesen győzik meg magukat arról, hogy hamisak vagy legalábbis kétesek azok, amikről szeretnék, ha nem lennének igazak.

3. Az isteni kinyilatkoztatást tehát erkölcsileg szükségesnek kell mondanunk, hogy azokat a vallás-erkölcsi igazságokat, amelyek önmagukban értelmünk számára nem elérhetetlenek, még az emberiség jelenlegi állapotában is minden ember könnyen, teljes bizonyossággal és minden tévedés nélkül megismerhesse.¹

4. Isten olyan sok és olyan csodálatos külső jelet² adott, hogy ezek által még a puszta ész is feltétlenül be tudja bizonyítani saját természet adta erejével a keresztény vallás isteni eredetét. Az emberi értelem azonban még ekkor is nehézségekkel küzd, hogy biztos ítéletet alakíthasson ki a katolikus vallás hihetősége körül. Akit vagy előre megalkotott vélemények tesznek elfogulttá, vagy szenvedélyek és rosszindulat hajtanak, az ilyen ember nemcsak a külső jelek feltétlenül bizonyító erejének, hanem azoknak a magasból jövő sugallatoknak is ellen tud állni, amelyeket az Isten sugall lelkünkbe.

5. Aki figyelni azt a világot, amelyik Krisztus aklán kívül van, az minden nehézség nélkül megláthatja azokat a főbb utakat, amelyekre nem kevés tudós lépett. Vannak tényleg olyanok,

¹Conc. Vat. D.B. 1876. Const. *De Fide Cath. cap. 2, De revelatione.*

²**A kiadó megjegyzése:** Az eredeti fordításban itt „jeleket” szerepel. A nyomdahibát kiadásunkban javítottuk.

akik minden okosság és mértéktartás nélkül elfogadják, sőt minden lény eredetére kiterjesztik az úgynevezett fejlődési elméletet, amelyet perdöntően a természettudományok területén sem bizonyítottak be, és ezek vakmerően a monista-pantheista felfogásnak hódolva azt vallják, hogy az egész mindenség állandó fejlődési folyamatban van. Ezzel a véleménnyel a kommunizmus hívei örömmel élnek, hogy az ő „dialektikus materializmusukat” annál eredményesebben terjesszék, és az Istennek még a fogalmát is teljesen kitépják a lelkekből.

6. Ez az evolúcionizmus mindent tagadásba vett, ami abszolút, biztos és változatlan. Hamis állításaival utat vágott egy új, téves bölceleti iránynak, amely az úgynevezett idealizmussal, immanentizmussal és pragmatizmussal versenyre kelve egzisztencializmus nevet vett fel, mert tagadja a dolgok változatlan lényegét, és mindeneknek csak a létezésével foglalkozik.

7. Mindehhez még az a téves hisztoricizmus járul, amely az emberi életnek egyedül csak az eseményeit veszi figyelembe, s az abszolút igazságnak és törvénynek alapjait forgatja fel mind a bölceleti kérdésekben, mind a keresztény dogma területén.

8. A felfogások eme zűrzavarában valami vigaszt jelent Számkra a látvány, hogy azok, akik a racionalizmus szellemében nevelődtek, manapság nem ritkán az Isten által kinyilatkoztatott igazságok forrásaihoz térnek vissza, és Istennek a Szentírásban megőrzött szavát a teológia alapjának elismerik, és vallják. Ugyanakkor azonban fájlalnunk kell azt a tényt, hogy ezek közül nem kevesen minél erőteljesebben ragaszkodnak az Isten ígéjéhez, annál jobban gyöngítik az emberi értelmet, és minél szívesebben magasztalják a kinyilatkoztató Isten tekintélyét, annál elkeseredettebben támadják az Egyház tanítóhivatalát, amelyet Krisztus Urunk azért rendelt, hogy az Isten által kinyilatkoztatott igazságokat megőrizze és magyarázza. S e megveté-

sük nemcsak a Szentiratoknak mondanak világosan ellen, hanem ezt a magatartást tévesnek bizonyítja a mindennapi tapasztalat is. Hiszen gyakran maguk az igaz Egyháztól elszakadtak is nyíltan panaszkodnak dogmatikai kérdésekben való ellentéteik miatt úgy, hogy akarattuk ellenére is az élő tanítóhivatal szükségességét hirdetik.

9. Ezeket az igaz útról többé-kevésbé letérő felfogásokat a katolikus teológusoknak és filozófusoknak meg kell ismerniök, és azokat nem szabad semmibe venniök, mert az a súlyos küldetés nehezedik rájuk, hogy az isteni és emberi igazságokat megvédjék, és az emberek lelkébe beleoltsák. Sőt alaposan ismerniük kell ezeket a törekvéseket, mert a betegségeket eredményesen csak akkor gyógyíthatjuk, ha helyesen felismertük azokat, továbbá, mert néha még a téves véleményekben is rejtőzik valami igazság, és végül mert arra készítetik a lelket, hogy bizonyos hittudományi és bölcséleti kérdéseket gondosabban megvizsgáljon, és megfontoljon.

10.³ Ha a filozófusok és teológusok csak azon igyekeznének, hogy efféle hasznot húzzanak ezen tantételek alapos megvizsgálásából, az Egyház tanító hatalmának semmi oka nem lenne közbelépni. Mindazonáltal bár tudjuk, hogy a katolikus oktatók általánosságban elkerülik e tévedéseket, nyilvánvaló ugyanakkor, hogy manapság egyesek, akik mint az apostoli időkben, újdonságra vágnak, és attól tartva, hogy tájékozatlannak fogják őket tartani a közelmúlt tudományos felfedezéseinek tekintetében, megpróbálják kivonni magukat a szent tanító hatalom alól, és így az a veszély fenyegeti őket, hogy fokozatosan eltávolodnak a kinyilatkoztatott igazságtól, és másokat is magukkal visznek az eltévelyedésbe.

³**A kiadó megjegyzése:** Ez az egy szekció véletlenül kimaradt az eredeti magyar fordításból, ezért ennek fordítását kénytelenek voltunk mi pótolni.

11. Még egy másik veszedelem is van, amely annál nagyobb, minél inkább a jónak látszatával kendőzi magát. Többen ugyanis, akik sajnálják az emberiség egyenetlenkedéseit és az elmékben uralkodó zűrzavart, oktalan lelkipásztori buzgalmuk ösztökélésére égnek a sürgető vágytól, és meggondolatlanul nekilendülnek, hogy ledöntsék a derék és becsületes embereket elválasztó korlátokat, és olyan irénizmusnak hódolnak, hogy az elválasztó kérdéseket elhallgatva nemcsak a reánk zúduló istentagadásnak közös erővel való legyűrését tartják szem előtt, hanem még a dogmatikai kérdésekben is ki akarják küszöbölni az ellentéteket. Voltak egykor, kik feltették a kérdést, vajon az Egyháznak hagyományos hitvédelme nem inkább akadály-e, mint segítség arra, hogy a lelkeket Krisztusnak megnyerjük? Így manapság se hiányoznak olyanok, akik addig mertek törni, hogy komolyan felvetik a kérdést, vajon a hittudományt és módszerét így, amint azokat iskoláinkban, az egyházi tekintély jóváhagyása mellett jelenleg ápolják, nem kell-e nemcsak tökéletesíteni, hanem egészen átreformálni, hogy mindenütt a földön bármilyen kultúrájú és vallású emberek között eredményesebben terjeszthessük Krisztus országát.

12. Ha ezzel nem szándékoznának egyebet tenni, mint bizonyos újítások által az egyházi tudományt és módszerét a mai körülményekre és szükségletekre alkalmazni, akkor nem lenne okunk félni. Az oktalan irénizmus egyik-másik megszállottja azonban a testvéri egyetértés megszerzésére mintha akadálnak tartaná mindazt, ami a Krisztus által hozott törvényekben és elvekben gyökerezik, és az általa alapított intézményeken nyugszik, vagy ami a hit épségének védelmét és támaszát jelenti. Ha ezek összeomlanak, eggyé lesz ugyan minden, de csak mindeknek közös romlására.

13. Ezeket az eszméket, akár a minden áron való újítás sajnálatos vágyából, akár dicséretreméltó indítékokból származnak, nem mindig ugyanazon mértékben, ugyanazon nyíltsággal, és nem mindig ugyanazon szavakkal hirdetik. Hívei között nincs is mindig teljes egyetértés. Ma még egyesek rejtekben, bizonyos megszorításokkal és különbségtevésekkel tanítják azokat. Holnap már nyíltan és korlát nélkül hirdetik azokat a vakmerőbbek, sokaknak, különösen a fiatal klérus botrányára és az egyházi tekintély rovására. Amit a nyomtatott könyvekben óvatosabban kezelnek a nagy nyilvánosság előtt, azt már szabadabban tárgyalják a kéziratként kiadott füzetekben, a gépírással írott iratokban és az összejöveteleken. Nemcsak a világi és a szerzetes papság előtt terjesztik ezeket az eszméket, nemcsak a szemináriumokban és a vallási intézményekben, hanem a világiak között is, különösen azok között, akik az ifjúság nevelésével és oktatásával foglalkoznak.

14. Ami mármost a hittudományt illeti, egyeseknek az a törekvésük, hogy a dogmák jelentését a lehető legnagyobb mértékben lecsökkentik. Az Egyházban régóta elfogadott szólásmódtól és a katolikus szaktudósok által használt filozófiai fogalmaktól akarják megszabadítani magát a dogmát, hogy a katolikus tan tárgyalásában a Szentírás és a szentatyák beszédmódjára térjünk vissza. Azt a reményt dédelgetik magukban, hogy a kinyilatkoztatástól, mint ők állítják, „idegen” elemektől így lemeztelenített dogmát már eredményesebben lehet azoknak dogmatikai elgondolásaival egybevetni, akik az Egyház egységéből kiszakadtak, és hogy ezen az úton, szerintük, lépésről-lépésre lassanként oda jutunk, hogy egymásba olvadnak a katolikus dogma és a más táborbeliek elképzelése.

15. Ezenfelül a katolikus tan ilyen leszűkítésével oda akarnak utat nyitni, hogy a modern követelményeknek eleget té-

ve a dogmákat a jelenlegi filozófia fogalmaival fejezhessék ki, legyen az az immanentizmus, az egzisztencializmus vagy akár milyen más rendszer. A vakmerőbbek közül néhányan már azt vallják, hogy ezt meg lehet, sőt meg kell tennünk, mert állításuk szerint a hit titkait tartalmat kimerítően igaz fogalmakkal kifejezni soha nem lehet, hanem csak olyan megközelítő és mindig változó fogalmakkal, amelyek ugyan valami módon kifejezik az igazságot, de szükségképpen torzítják is. Ennek következtében nemcsak nem tartják lehetetlennek, hanem mindenképp szükségesnek vallják, hogy a hittudomány összehangolódva a mindenkori különböző bölcseleti rendszerekkel, amelyeket az idők folyamán eszközül használ, a régieket új fogalmakkal cserélje fel, s így bár különböző, sőt bizonyos szempontból ellentétes, de állításuk szerint ugyanolyan értékű módozatokon, az ember módján fejezze ki ugyanazokat az isteni igazságokat.

Mindehhez meg azt fűzik, hogy a dogmatörténet nem más, mint azoknak az egymást követő különböző formáknak a feltárlása, amelyekbe felváltva öltözködött a kinyilatkoztatott igazság a századok folyamán fellépett különböző tanok és vélekedések szerint.

16. A mondottakból világos, hogy ezek a törekvések nemcsak beletorkollanak a dogmatikai relativizmusba, hanem azt már tartalmazzák is. Ennek a relativizmusnak eléggé, sőt túlzottan kedvez az általánosan elfogadott tannak és az ezt kifejező szakkifejezéseknek megvetése. Mindenki tudja, hogy az iskoláinkban és az Egyház tanítóhivatala által használt ilyen szakkifejezéseket javítani és tökéletesíteni lehet. Az is ismert tény, hogy az Egyház sem használta mindig ugyanazon értelemben ugyanazokat a szavakat. Világos az is, hogy az Egyház semmiféle rövid életű filozófiai rendszerhez nincs hozzákötve. De kétségtelenül nem is ilyen törékeny alapra támaszkodnak azok a fogalmak

és szakkifejezések, amelyekkel jó néhány század óta szinte általános közmegegyezéssel a katolikus szaktudósok élnek, hogy a dogmának valamelyes ismeretéig és megértéséig eljuthassanak. Ellenben azokra az elvekre és fogalmakra támaszkodnak, amelyeket a teremtmény helyes fogalmából következtetnek le. Az emberi elmét pedig ezen következmények megállapításában csillagként világosította meg a kinyilatkoztatott igazság. Ezért nincs mit csodálkoznunk azon, hogy az egyik-másik ilyen fogalom nemcsak használatba került az Egyetemes Zsinatokon, hanem olyan szentesítést is kapott, hogy tőlük eltávolodni nem szabad.

17. Ez okoknál fogva a legnagyobb fokú oktalanság elhanyagolni vagy elutasítani vagy tartalmuktól megfosztani azokat a fogalmakat és kifejezéseket, amelyeket az Egyház szent tanítótestületének vigyázó szeme alatt, a Szentlélek megvilágosítása és vezetése mellett nem közönséges tehetségű és életszentségű férfiak százados munka árán fogalmaztak meg ismételten és tökéletesítettek, hogy egyre szabatosabban fejezzék ki a hitigazságot. A legnagyobb esztelenség ezek helyébe az újkori filozófiának ama bizonytalan értékű fogalmait és ama hullámzó ködös kifejezéseit tenni, amelyek hasonlóan a mezei virághoz, ma vannak, holnap elszáradnak. Ilyen módon magát a dogmát tesz hasonlóvá a szélről hányatott nádszálhoz. A skolasztikus hittudósok által használt fogalmaknak és kifejezésmódoknak ez a megvetése már önmagában is annak az általuk spekulatívnek nevezett teológiának a meggyöngítésére vezet, amelynek semmi igazán biztos ismeretet nem engednek, mert teológiai érvekre támaszkodik.

18. Az újdonságok eme rajongói, sajnos, nemcsak a skolasztikus teológiát vetik meg, hanem magának az Egyháznak a tanítóhivatalával se törődnek, sőt meg is vetik az egyházi tanító-

hivatal, amely ezt a teológiát tekintélyével annyira helyeselte. Ezt a tanítói hivatalt a haladás akadályának és a tudomány gátjának tüntetik fel. Néhány nem katolikus pedig jogtalan féknek tekinti, amely a kiműveltebb hittudósokat tudományuk felfrissítésében akadályozza. Az Egyház e szent tanítóhivatalát azonban maga Krisztus Urunk rendelte, hogy a hit letétét, a Szentírást ti. és a Szentagyományt megőrizze, védje, és magyarázza. A hit és erkölcs kérdéseiben tehát minden teológus számára csak ez a szent tanítóhivatal lehet az igazságnak legfőbb és mindenre kiterjeszkedő normája, mégis sokszor annyira semmibe se veszik, mintha nem is létezne. Mintha nem is létezne, annyira semmibe se veszik a hívek ama kötelességét is, hogy kerüljenek minden olyan tévedést, amely többé-kevésbé megközelíti az eretnekséget, és hogy ennek következtében „meg kell tartaniok azokat a rendelkezéseket és döntéseket is, amelyekkel ezeket a téves eszméket az Apostoli Szentszék elítéli és tiltja”.⁴ Amiket enciklikáikban a római pápák az Egyház jellegéről és alkotmányáról mondanak, némelyek tudatosan és rendszeresen figyelmen kívül hagyják avégből, hogy valami elködösített fogalmat erőszakoljanak ki, amelyet állításuk szerint a régi, főképpen a görög szentatyáktól merítettek. Azt mondogatják, hogy a pápák a hittudósok között vitatott kérdéseket nem akarják eldönteni, s ezért az ősi forrásokhoz kell visszatérni, és az ősök írásai szerint kell az egyházi tanítóhivatal újabb döntéseit és rendelkezéseit magyarázni.

19. Ez állításoknak tudományos látszatuk van, de mégis tévesek, megtévesztők. Általában tényleg igaz, hogy a pápák szabadságot engednek a hittudósoknak azokban a kérdésekben, amelyeket egymás között különböző értelemben vitatnak a jobb ne-

⁴C.I.C., can. 1324; cfr. Conc. Vat. D.B., 1820, Const. *De fide et ratione*, post canones.

vű teológusok. A történelem azonban azt tanítja, hogy vannak kérdések, amelyek fölött a múltban szabadon vitatkozhattak, de amelyek később már nem lehettek vita tárgyai.

20. Azt se szabad gondolni, hogy az enciklikák tanításait nem kell értelmileg elfogadni, mert bennük a pápák nem a legfőbb tanítói tekintélyükkel élnek. Ezeket a tanításukat ugyanis rendes tanítói tekintélyükkel adják, amelyről szintén áll: „Aki titeket hallgat, engem hallgat”.⁵ Egyébként, amiket enciklikáikban a pápák hirdetnek, és hangsúlyoznak, legtöbbszörre már egyéb okok alapján is a katolikus tan tartalmához tartoznak. Ha pedig a pápák megnyilatkozásaikban egy addig vitatott kérdést illetőleg kifejezetten döntést hoznak, mindenki előtt világos, hogy ez a kérdés a pápák szándéka és akarata szerint már nem lehet többé szabad vitatkozás tárgya a hittudósok között.

21. Igaz azonban az is, hogy a teológusoknak mindig újra meg újra vissza kell térniök az Isteni kinyilatkoztatás forrásaihoz. Az ő feladatuk ugyanis rámutatni, hogy az élő tanítóhivatal tanításai mi módon vannak meg a Szentírásban és a Szenthagyományban, „akár kifejezetten, akár burkoltan”.⁶ Továbbá a kinyilatkoztatott, isteni tanításnak mind a két forrása annyi és olyan nagy kincseket tartalmaz, hogy ki nem merülnek soha. Ezért a szent tudományok a szent hitforrások tanulmányozása által mindig megfiatalodnak. A tapasztalás ellenben azt mutatja, hogy terméketlenné válik az a spekuláció, amely a szent hitletét további tanulmányozását elhanyagolja. Még az úgynevezett pozitív teológiát se lehet a pusztá történelemtudománnyal egy szintre hozni. Egyházának ugyanis a hit két szent forrásával együtt az Isten még élő tanítóhivatalát is adott, hogy az Egyház még azt is megmagyarázhassa és kifejtthesse, ami a hitletétben csak ho-

⁵Lk. 10, 16.

⁶IX. Pius, *Inter gravissimas*, 1870. okt. 28., *Acta*, vol. I, p. 260.

mályosan és mintegy burkoltan van meg. Ennek a hitletétnek hiteles magyarázatát az isteni Üdvözítő nem az egyes keresztyényekre, nem is a hittudósokra, hanem egyedül az Egyház tanítóhivatalára bízta. Ha pedig az Egyház, miként tette ezt igen gyakran a századok folyamán, akár rendes, akár rendkívüli módon gyakorolja ezen hivatalát, világos, hogy teljesen elhibázott az a módszer, amely homályossal akarná megvilágítani a világot; mindenkinek inkább az ellenkező sorrendet kell követnie. Ezért halhatatlan elődünk, IX. Piusz azt hirdette, hogy a hittudománynak legelőkelőbb feladata: kimutatni, miként tartalmazzák a hitforrások az Egyház által eldöntött tanítást, és nem súlyos ok nélkül fűzte ehhez még ezeket a szavakat: „Mégpedig ugyanazon értelemben, mint ahogyan azt az Egyház definiálta.”

22. Térjünk azonban vissza azokra az újfajta elméletekre, amelyekről az imént beszéltünk. Némelyek olyan elgondolásokat hirdetnek, és csepegtetnek a lelkekbe, amelyek a Szentírás isteni tekintélyének a kárára vannak. Vakmerően kiforgatják értelmükből a Vatikáni Zsinat⁷ szavait, amelyekkel a Zsinat leszögezte, hogy a Szentírásnak Isten a szerzője. Felújítják ismételten azt a sokszor kárhoztatott tételt, amely szerint a Szentírás tévedés-mentessége csak magát az Istent, a vallást és erkölcsöt érintő kérdésekre terjed ki. Alap nélkül a Szentírás emberi értelméről beszélnek, amely alatt lappangana az isteni értelmezés, és egyedül csak ezt tartják tévedés-mentesnek. A Szentírás magyarázatában nem akarják tekintetbe venni a hit analógiáját és az Egyház hagyományát annyira, hogy szerintük még a szentatyák és az Egyház tanítóhivatalának a tanítását is a Szentírás tanítása szerint kell megrostálni, amelyet persze tisztán emberi módra fejtegetnének az exegéták, pedig: inkább a Szentírást kell

⁷A kiadó megjegyzése: A „Vatikáni Zsinat” kifejezés alatt ebben a dokumentumban értelemszerűen mindenhol az I. Vatikáni Zsinatot kell érteni.

magyarázni az Egyház szelleme szerint, amelyet Krisztus Urunk azért alapított, hogy a kinyilatkoztatott igazságok letétét megőrizze, és magyarázza.

23. Az Egyház örökösége mellett nagy írásmagyarázók dolgozták ki a Szentírás betű szerinti értelmét és ennek magyarázatát, de mindennek most az ő téves felfogásuk szerint helyet kellene adnia annak az új írásmagyarázatnak, amelyet ők szimbolikusnak és szelleminek neveznek, és amely által, állításuk szerint, mindenki számára feltárulnának az Ószövetség könyvei, amelyek manapság az Egyházban zárt és rejtett forrásokként lapanganak. Azt állítják, hogy ilyen módon eltűnnének mindazok a nehézségek, amelyekbe csak azok ütköznek, akik a Szentírásnak betű szerinti értelméhez ragaszkodnak.

24. Mindenki látja tehát, hogy mindez mennyire idegen az írásmagyarázat azon elveitől, normáitól, amelyeket joggal szabtak meg boldog emlékezetű elődeink: XIII. Leó a „*Providentissimus Deus*” című körlevelében, XV. Benedek a „*Spiritus Paraclitus*” című körlevelében, s végül, amelyeket Mi magunk a „*Divino afflante*” című enciklikánkban állapítottunk meg.

25. Nem csoda, ha ezek az újdonságok már meg is hozták mérgező gyümölcsüket a hittudományok szinte minden egyes ágában. Kétségbe vonják, hogy a kinyilatkoztatás és a kegyelem támogatása nélkül a teremtett dolgokból vett bizonyítékok által az emberi értelem be tudja bizonyítani a személyes egy Isten létét. Állításuk szerint a világnak nem volt kezdete, hanem a világnak teremtése szükségszerű, mivel az isteni szeretet bőségének szükségszerű folyománya. Tagadják, hogy az Isten öröktől fogva tévedés nélkül előre tudja az ember szabad tetteit. Mindezek

homlokegyenest ellentétben vannak a Vatikáni Zsinat döntésével.⁸

26. Még azt a kérdést is vitatják néhányan, vajon az angyalok személyek-e, és van-e lényegbeli különbség az anyag és a szellem között? Mások pedig a természetfölötti rend ingyenességének fogalmát forgatják ki, amikor azt vélik, hogy az Isten csak úgy teremthet értelmes lényeket, ha azokat egyúttal a boldogító, színről-színre való látásra is hívja és rendeli. Nem elég mindez! A Trienti Zsinat döntéseivel nem törődve lerombolják az eredeti bűn helyes fogalmát, és ezzel együtt általában a bűn fogalmát is, amennyiben az az Istennek megbántását jelenti. Szétrombolják továbbá azon elégtétel fogalmát, amelyet Krisztus érettünk megadott. Nem hiányoznak olyanok se, akik azt hirdetik, hogy az átlényegülés tanát, amennyiben az a „*substantia*” elavult bölcseleti fogalmán épül, olyan módon kell módosítani, hogy Krisztus valóságos jelenlétét az Oltáriszékségben olyan pusztá szimbolizmusra csökkentsük le, amelynek értelmében a szent színek csak hatásosan jelzik Krisztusnak szellemi jelenlétét és bensőséges egyesülését a hívő tagokkal a Titokzatos Testben.

27. Egyesek azt vallják, hogy nem kötelezi őket az a kinyilatkoztatás forrásaira támaszkodó tan, amelyet néhány évvel ezelőtt körlevelünkben kifejtettünk, és amelynek értelmében Krisztusnak Titokzatos Teste és a Római Katolikus Anyaszentegyház egy és ugyanaz.⁹ Némelyek üres formulává nyomorítják az igaz Egyházhoz való tartozás szükségességét az örök üdvösség elnyerésére. Mások végül a keresztény hit hihetőségének ésszerű voltát tagadják.

28. Tudott dolog, hogy ezek és ezekhez hasonló tévedések már kigyómódra ott bujkálnak fiainknak bizonyos köreibben, aki-

⁸Cfr. Conc. Vat. Const. *De Fide cath.*, cap. I, *De Deo rerum omnium creatore.*

⁹Cfr. Litt. Enc. *Mystici Corporis Christi*, A.A.S., vol. XXXV, p. 193 sq.

ket valami oktalan lelkipásztori buzgalom vagy egy hamis veretű tudomány tévesztett meg. E fiaink számára vagyunk kénytelenek fájó szívvel megismételni a legismertebb igazságokat, a nyílt tévedéseket, és aggodalmak között rámutatni az eltévedés veszedelmeire.

29. Ismeretes mindenki előtt, mennyire értékeli az Egyház az emberi értelem erejét, amikor arról van szó, hogy a személyes egy Isten létét feltétlenül bebizonyítsa, továbbá hogy az Isten adta jelek által perdöntően bizonyítsa magának a keresztény hitnek alapjait, és végül, amikor arról van szó, hogy az emberi értelem helyesen világítsa meg azt a törvényt, amelyet a Teremtő oltott az emberek lelkébe, a hittitkoknak pedig, ha korlátolt is, de mégis igen gyümölcsöző ismeretére tegyen szert.¹⁰ E feladatát azonban az emberi értelem csak akkor tudja helyesen és biztonsággal megoldani, ha kellőleg ki van pallérozva, ha ti. az a józan filozófia táplálja, amelyet már régóta mintegy örökségként hagytak reánk, és amelynek magasabb rendű tekintélye is van, mert a századokon át lángelméjű férfiak által alaposan megvizsgált, és lerögzített elveit és alapvető tételeit magának az Egyháznak a tanítóhivatala szűrte át a kinyilatkoztatott isteni igazságok szitáján. Ez az Egyház által jóváhagyott és egyetemesen elfogadott bölcselet védelmezi az emberi ismeret valódi értékét, a metafizikának dönthetetlen alapelveit: az elégséges ok, az okosság és a célszerűség elvét, és végül vallja, hogy eljuthatunk a változatlan igazság biztos ismeretére.

30. Ez a bölcselet több olyan kérdést is tárgyal, amelyek se közvetlenül, se közvetve nem érintik a vallás és erkölcs dolgait, s amelyeket ezért az Egyház a szaktudósok szabad vitájára enged. Nincs meg azonban ugyanez a szabadság egyéb több kérdésben, különösen az alapelveket és a főbb tételeket illetően, amelyekről

¹⁰Cfr. Conc. Vat. D.B., 1796.

fentebb szóltunk. De még ezekben a lényegbevágó kérdésekben is szabad a bölcseletet megfélelőbb és ékesebb ruhába öltöztetni, hatásosabb kifejezésekkel erősíteni. Szabad azt bizonyos kevésbé alkalmas iskolás felfogásoktól megszabadítani, sőt a tovább haladó emberi gondolkodás egészséges elemeivel óvatosan még gazdagítani is szabad. Nem szabad azonban soha ezt a filozófiát természetéből kiforgatni vagy hamis elvekkel megfertőzni vagy nagy, de elavult emlékeknek minősíteni. Az igazság ugyanis és ennek bölcseleti megnyilatkozása nem változhatik napról-napra, különösen, amikor az emberi elme által önfényükben *per se* megismert alapelvekről van szó, vagy olyan tételekről, amelyek századok bölcsességére támaszkodnak, s amelyeket egyúttal még az isteni kinyilatkoztatás is helyesel, és gyámolít. A becsületesen kereső emberi elme által megtalálható bármi igazság soha nem kerülhet ellentétbe a már megszerzett igazsággal, mert az Isten, a legfőbb Igazság alkotta, és irányítja az emberi elmét, nem azért, hogy a helyesen megszerzett igazságok ellenébe naponként más újabbakat állítson, hanem azért, hogy a netán belopakodott tévedéseket elhagyja, és igazságot igazságra építsen, mégpedig ugyanazon rend és szerves összefüggés szerint, mint azt a természet felépítésében látjuk, ahonnet az igazságot merítjük. Ezért tehát a keresztény, legyen akár filozófus, akár teológus, a naponként felbukkanó újabb elgondolásokat nem fogadja el elhamarkodottan és könnyelműen, hanem a legnagyobb gonddal latolgatja, és igaz mérlegre teszi azokat, nehogy a már megtalált igazságot elveszítse, vagy megrontsa, s mindezt magának a hitnek súlyos veszedelmére és kárára.

31. Ha mindezeket alaposan megfontoljuk, könnyen érthető, miért követeli az Egyház, hogy a leendő papok „az Angyali Doktor módszere, tanítása és elvei szerint”¹¹ végezzék a bölcseleti ta-

¹¹C.I.C., can. 1366, 2.

nulmányokat. Hiszen több évszázad tapasztalata alapján tudjuk, hogy Aquinói módszere rendkívüli fölényvel válik be a kezdők oktatásában is, a rejtett igazságok kifürkészésében is, tanítása pedig teljes összhangban van az isteni kinyilatkoztatással, és nagyon alkalmas a hit alapjainak biztonságba tételére, és a józan haladás gyümölcseinek nyugodt és hasznos felhasználására.¹²

32. Ez okból nagyon sajnálni való tünet, hogy ezt az Egyházban elfogadott és elismert filozófiát manapság némelyek megvetik. Szemtelenül azt híresztelik, hogy formája szerint már elavult, gondolkodásmódja szerint pedig racionalista. Azt hánytorgatják, hogy ez a mi filozófiánk tévesen védelmezi azt a felfogást, amely szerint lehetséges abszolúte igaz metafizika. Ellenben azt tartják, hogy az igazságokat, különösen az érzékfelettieket, nem lehet alkalmasabb módon kifejezni, mint éppen az ellentétes tanok által, melyek, bár egyik a másiknak bizonyos értelemben ellentmond, mégis egymást kölcsönösen kiegészítik. Azt megengedik, hogy iskoláinknak hagyományos bölcsellete a kérdések szembeötlő megfogalmazásával és megoldásával, fogalmainak szabatos meghatározásával és világos megkülönböztetéseivel célravezető előkészület lehet a skolasztikus teológiára, és a középkori emberek elméjének igen megfelelt, de, szerintük, már nem tud olyan gondolkodási módot és filozófiai irányt nyújtani, amely jelenlegi kultúránk követelményeinek és szükségleteinek megfelelően. Felhozzák ellene még, hogy a „*philosophia perennis*” nem más, mint a változatlan lényeg filozófiája. A modern elme érdeklődése azonban inkább az egyes egyedek létezése és a mindig hullámzásban lévő élet felé fordul. Míg ezt a filozófiát megvetik, az egyéb bölcseleti rendszereket felmagasztalják, legyenek azok újak, vagy legyenek régiek, származzanak azok a nyugati vagy a keleti népek köréből, még-

¹²A.A.S., vol. XXXVIII, 1946, p. 387.

pedig olyan módon teszik ezt, mintha azt akarnák a lelkekbe lopni, hogy bármilyen bölcselet vagy vélekedés bizonyos toldások, vagy ha kell, javítások és kiegészítések árán összeegyeztethető a katolikus dogmával. Egyetlen katolikus se vonhatja kétségbe, hogy mindez hamis és téves, különösen, amikor azokról a rendszerekről van szó, amelyeket immanentizmusnak, vagy idealizmusnak vagy materializmusnak neveznek (legyen ez utóbbi akár dialektikus, akár történelmi), vagy egzisztencializmusnak hívnak, akár nyílt istentagadást vall ez, akár csupán a metafizikai gondolkodásnak tagadja érvényességét.

33. Végül iskoláink filozófiájának azt is hibájául róják fel, hogy a gondolkodás menetében egyedül az értelemre tekint, és figyelmen kívül hagyja az akarat és a lelki érzelmek szerepét. Ez az állítás azonban nem felel meg a valóságnak. A keresztény bölcselet sohasem tagadta a lélek erkölcsös érzelmeinek hasznát, hatékonyságát a vallás-erkölcsi igazságok tökéletes megismerésében és maradéktalan elfogadásában, sőt mindig azt tanította, hogy ezen érzelmek hiánya oka lehet annak, hogy a szenvedélyek és a rosszakarat hatása alatt az értelem elhomályosodik, és már nem képes tisztán látni. Sőt Aquinói Szent Tamás, a „Doktor communis”, azt tartja, hogy értelmünk mintegy ösztönösen megsejti a természeti és a természetfeletti rend magasabb fokú javait, mert velük valami, akár veleszületett, akár kegyelem adta benső rokonságot érez.¹³ Világos, hogy az ilyen, bármennyire homályos és tudatalatti ismeret nagyon segítheti az ész kutatásaiban. Más azonban elismerni az akarat és a lelki felkészültség azon erejét, hogy az értelmet az erkölcsi igazságok biztosabb és szilárdabb ismeretére hatásosan segíthetik, és más az, amit ezek az újítók állítanak. Akarati és érzelmi képességeinknek ugyanis

¹³Cfr. S. Thom. *Summa Theol.*, II-II, quaest. 1, art. 4 ad 3 et quaest. 45, art. 2, in c.

bizonyos intuitív erőt tulajdonítanak, és azt állítják, hogy mivel értelmi okoskodás által nem tudja bizonyossággal eldönteni, mit kell igaznak elfogadnia, az ember ezért az akaratára támaszkodik, amelynek segítségével az ellenmondó felfogások között szabadon dönt, és választ. Értelmetlenül összekeverik a megismerést az akarati tevékenységgel.

34. Nem csoda, hogy ezek az önkényes, új állítások a filozófiának különösen azon két ágát sodorják veszedelembé, amelyek természetüknél fogva szorosabb kapcsolatban vannak hitünk tanításával: a teodiceát¹⁴ és az etikát. A filozófia e két ágának véleményük szerint nem az a feladata, hogy Istenről, vagy más érzékfeletti lényről valami biztos igazságot bizonyítsanak be, hanem inkább azt kell kimutatniok, hogy az élet szükségleteinek tökéletesen megfelelnek azok az igazságok, amelyeket Istenről mint személyes Lényről és az Ő törvényeiről a hit tanít, és ezért mindenkinek el kell azokat fogadnia, hogy ne zuhanjon bele a kétségbeesésbe, és elnyerje az örök üdvösséget. Mindezek elődeinknek, XIII. Leónak és X. Piusnak a megnyilatkozásaival csak úgy ellenkeznek, mint ahogyan a Vatikáni Zsinat döntéseivel össze nem férnek. Felesleges lenne megsiratnunk ezeket az eltévedéseket az igazságtól, ha mindannyian még a filozófiai kérdésekben is köteles tisztelettel figyelnének az Egyház tanítóhivatalára, amelynek isteni rendelkezés alapján nemcsak az a feladata, hogy a kinyilatkoztatott isteni igazságok letétét megőrizze és magyarázza, hanem az is, hogy őrködjék a bölcséleti tudományok felett is, nehogy helytelen állításokkal kárt okozzanak a katolikus dogmáknak.

35. Hátra van még, hogy valamit mondjunk azokról a kérdésekről, amelyek ugyan a pozitívnak nevezett tudományok kere-

¹⁴**A kiadó megjegyzése:** A teodiceát jelenlegi szóhasználattal istentannak szokták nevezni.

tébe tartoznak, de a keresztény hit igazságaival többé-kevésbé összefüggnek. Sokan ugyanis erősen követelik, hogy ezeket a tudományágakat a katolikus vallás a legmesszebbre menően számba vegye. Kétségtelenül dicséretreméltó ez, amikor valóban bebizonyított tényekről van szó. Óvatosan kell azonban eljárunk, amikor inkább csak feltevésekről van szó, még ha valamelyes tudományos alapjuk is lenne, amelyek azonban a Szentírásban vagy a Szenthagyományban tartalmazott tant érintenek. Az ilyen feltevéseket semmiképpen sem fogadhatjuk el, ha akár közvetlenül, akár közvetve a kinyilatkoztatott igazság ellen vannak.

36. Ez okoknál fogva az Egyház tanítóhivatala nem tiltja, hogy a természettudomány és a szenttudomány jelenlegi állása szerint mindkét tábor szakértői megvizsgálják, és megvitassák az evolúcionizmus tanát, amennyiben az emberi test eredetét kutatja már előbb meglévő, élő anyagból. A katolikus hit követelése szerint ugyanis a lelket mindig közvetlenül az Isten teremti. Ezt azonban úgy kell tenni, hogy kellő komolysággal, mérlegeléssel és mértéktartással latolgassák, és döntsék el mindkét fél fogásnak érveit, azokét is, akik mellette vannak, azokét is, akik ellene vannak. Mindannyioknak azonban késznek kell lenniök az Egyház döntésének az elfogadására, mert az Egyházra bízta Krisztus a Szentiratok hiteles magyarázatát és hitigazságok védelmét.¹⁵ Vakmerő merészséggel merik némelyek átlépni a szabad vitatkozás határait, amikor olyan magatartást tanúsítanak, mintha az addig talált leletek és e leletekre támaszkodó következtetés alapján már perdöntően biztos és bebizonyított lenne az emberi testnek keletkezése a már előbb meglévő és élő anyagból, és mintha erre vonatkozólag semmi se lenne az isteni ki-

¹⁵Cfr. Allocut. Pont. ad membra Academiae Scientiarum, 30. novembris 1941}: A.A.S., vol. XXXIII, p. 506.

nyilatkoztatás forrásaiban, ami e kérdésben nem a legnagyobb mértéktartást és óvatosságot követeli.

37. Ezzel a szabadsággal azonban már nem élhetnek az Egyház fiai, amikor arról a másik feldobott hipotézisről van szó, amelyet polygenizmusnak neveznek. Krisztus hívei ugyanis nem fogadhatják el azt a véleményt, amelynek állítói azt tanítják, hogy ezeken a földi tereken igaz emberek éltek Ádám után, akik nem tőle, mindnyájunk ősatyjától vették eredetüket természetes leszármazás útján, vagy hogy Ádám az őszülők sokaságát jelenti. Egyáltalán nem érthető, miként lehetne ezt a felfogást összeegyeztetni mindazzal, amit a kinyilatkoztatott igazság forrásai és az Egyház tanítóhivatalának döntései mondanak az eredeti bűnről, amely az egy Ádámnak tényleg elkövetett vétkeből ered, s amely leszármazás útján mindegyikünkre átszáll, és mindegyik emberben megvan, mint sajátja.¹⁶

38. Amint a biológiai és antropológiai tudományok, úgy a történettudományok művelői között is vannak, akik az Egyház által emelt határokat és sővényeket vakmerően átlépik. Különösképpen sajnálatraméltó az Őszövetség történeti könyveinek az a túlságosan szabados magyarázata, amelynek kedvelői ügyük oltalmára alaptalanul hivatkoznak arra a levélre, amelyet nemrégiben a Szentírástudományok Pápai Bizottsága intézett a párizsi érsekhez.¹⁷ Éppen ez a levél figyelmeztet, hogy a Genézis első 11 fejezete, bár a szónak szoros értelmében nem egyezik a kiválóbb görög és római történetírók vagy a jelenlegi történettudósok írásmódjával, de mégis valódi értelemben, amelynek további vizsgálata és szabatosabb meghatározása az írásmagyarázó feladata, a történeti könyvek fajtájához tartozik. Még arra is figyelmeztet ez a levél, hogy ezek a fejezetek alacsony művelt-

¹⁶Cfr. *Rom.* V, 12-19; *Conc. Trid.*, sess. V, can. 1-4.

¹⁷*Pont. Cons. de re biblica*, 1948. jan. 16.; A.A.S. vol. XL. pp. 45-48.

ségű nép felfogásához mért, egyszerű és átvitt értelmű *metaforikus* szólásmódjokkal egyrészt azokat a legfőbb igazságokat közlik, amelyekre megszerzendő örök üdvösségünk támaszkodik, másrészt az emberi nem és a választott nép eredetét mondják el népies nyelven. Ha pedig a régi szentírók valamit a népies elbeszélésekből merítettek volna, ami megengedhető, soha nem szabad elfeledni, hogy ezt az isteni sugalmazás indítására és segítségével tették, amely őket a részek kiválogatásában és értékelésében minden tévedéstől megóvta.

39. Ezért a Szentírásba beleiktatott népies elbeszéléseket nem lehet egy szintre hozni a mitológiákkal, vagy más hasonlókkal, amelyek inkább a túlsorduló fantázia szülöttei, s nem amaz igazságra és egyszerűségekre való törekvésből származnak, amely a Szentkönyvekben, még az Ószövetség könyveiben is, annyira tündököl, hogy szentíróinkat joggal és kendőzés nélkül a régi profán írók fölé kell helyeznünk.

40. Jól tudjuk, hogy azon tudósok többsége, kiknek tudományos termékeit a főiskolák, szemináriumok és a szerzeteskollégiumok használják, távol vannak azoktól a tévedésektől, amelyeket manapság nyíltan vagy megbújva terjesztenek, akár merő újítási vágyból, akár valami fékezetlen apostolkodási szándékból. De azt is tudjuk, hogy ezek az újfajta vélekedések megigézik a vigyázatlanokat, és ezért inkább csírájában akarjuk elfojtani a dolgot, mint már elhatalmasodott betegséget gyógyítani.

41. Ezért az Úr előtt alaposan latolgatva és megfontolva a dolgot, nehogy szent kötelességünknek ne tegyünk eleget, a püspököknek és a szerzetesrendek főnökeinek lelkiismeretüket a leg súlyosabban megterhelve megparancsoljuk, hogy a legnagyobb gonddal ügyeljenek arra, hogy az iskolákban, összejöveteleken, bármilyen nemű iratokban ilyen eszméket senki ne terjesszen,

se a klerikusoknak, se a Krisztus-hívőknek ilyesmiket senki ne tanítson semmiféle módon.

42. Akik az egyházi intézményekben tanítanak, tudják meg, hogy nyugodt lelkiismerettel csak akkor gyakorolhatják a reájuk bízott tiszteletet, ha vallásos meggyőződéssel elfogadják az Általunk leszögezett tanszabályokat, és azokat betű szerint megtartják tanítványaik oktatásában. Tanítványaik lelkébe és értelmébe bele kell csöpögtetniük azt a köteles tiszteletet, engedelmességet, amelyet kitartó munkájuk folyamán nekik is tanúsítaniuk kell az Egyház tanítóhivatalával szemben.

43. Törekedjenek ugyan minden erejükkel és minden igyekvésükkel az általuk előadott tudományágak gyarapítására, óvakodjanak azonban átlépni azokat a határokat, amelyeket a hitigazság és a katolikus tan védelmére állítottunk fel. A mai műveltség és a haladó kor által felszínre dobott kérdéseket maguk is a legalaposabban vizsgálják meg, de a kellő okossággal és óvatossággal. S ne higgyék, hogy hamis irenizmusnak hódolva az Egyház keblére vissza tudják vezetni az elszakadtakat és a tévelygőket, és nem csak akkor, ha az Egyházban élő teljes igazságot minden rontás és gyöngítés nélkül nyújtják mindenkinek és becsületesen.

44. Erre a reményre támaszkodva, amelyet lelkipásztori buzgóságtok gyarapít, az égi ajándékok zálogául és atyai jóindulatunk jeléül nagy szeretettel adjuk reátok, Tisztelendő Testvérek, apostoli áldásunkat, mindegyiktekre, valamint papságtokra és a rátok bízott népre.

Kelt Rómában, Szent Péternél, 1950. augusztus hó 12. napján, pápaságunk tizenkettedik esztendejében.

XII. PIUSZ PÁPA.

Kiadói utószó

A jelenleg hivatalos „Katolikus Lexikon” online kiadása a következőt írja erről az enciklikáról:¹

Humani generis (latinul „emberi nemnek”), ”

1950. augusztus 12.: XII. Pius pápa (uralkodott 1939–58) enciklikája a szent tudományokban éledő új irányzatok kritikájáról.

Előzményei az úgynevezett „új teológia” körül, főként a jezsuiták és domonkosok között folyó viták. Az I. világháború után Európában francia-német nyelvterületen teológiai megújulás kezdődött. A Szentíráshoz és az egyházatyákhoz való visszahajlás; Henri Bergson, Maurice Blondel, Joseph Maréchal, JS és az új filozófiák (hegelianizmus, egzisztencializmus, perszonalizmus) pozitív eredményeinek integrálása, továbbá a szenttamási eszmevilág új szempontú tanulmányozása (Marie-Dominique Chenu OP, Gilson) kibontakoztatta az „új teológiát” (maga a „nouvelle théologie” kifejezés a domonkos Garrigou-Lagrange-tól származik. Fő képviselői többnyire jezsuiták: Henri de Lubac SJ, Jean Guenolé-Marie Daniélou SJ, Hans Urs von Baltha-

¹**A kiadó megjegyzése:** a szócikk lementésének dátuma 2015. június 3. A könnyebb olvashatóság érdekében a szöveget bekezdésekre tagoltuk, a rövidítéseket feloldottuk, és a személyneveket teljes formájukra kiegészítettük; a szövegen egyéb módosítást nem végeztünk.

sar SJ, Henri Bouillard SJ, továbbá Teilhard de Chardin SJ és Gaston Fessard SJ (bergsoni, ill. hegeli intuícióikkal).

Fő ellenfeleik a *Revue Thomiste* domonkos folyóirat köré csoportosulók, Reginald Garrigou-Lagrange OP, Marie-Michel Labourdette OP, Marie-Joseph Nicolas OP. A domonkosok a modernizmus föléledését, tehát teológiai és erkölcsi relativizmust és intellektualizmus-ellenességet véltek fölfedezni abban, hogy a jezsuiták elfogadták a történetiség és a fejlődés szempontjait. Az is nyugtalanította őket, hogy a jezsuiták (Daniélou szavaival élve) „világítótoronynak, de nem határkőnek” tekintették Aquinói Szt Tamás tanait. A domonkos Yves Marie-Joseph Congar OP és Marie-Dominique Chenu OP szintén gyanúba került.

A Humani Generis tartalma. A pápa személyek megnevezése nélkül fölhívta a figyelmet a katolikus gondolkodásban jelentkező veszélyes irányzatokra: a historicizmusra (történetiség), relativizmusra és ökumenizmuson belüli irenizmusra. Ezen irányzatok onnan származnak, hogy egyes katolikus szakemberek nagy engedményeket tettek a modern filozófiának (historicizmus, marxizmus, egzisztencializmus), amiből következik a spekulatív teológia és a dogmatikus formulák lebecsülése (ami bizalmatlanság az értelmi megismeréssel szemben), a Tanítóhivatal irányelveinek elhanyagolása, visszaélések a szentírási és patrisztikus forrásokkal.

A *Humani Generis* olyan teológusok műveiből vette a bírált formulákat, akiket később eltiltottak a tanítástól és a publikálástól (pl. a jezsuita Lubac, Bouillard és a domonkos Chenu és Congar).

A II. Vatikáni Zsinat idején a pápák rehabilitálták őket, sőt Lubac, Congar, Daniélou és Balthasar később bíboros lett. Elmondható, hogy a zsinat 2. ülészakától kezdve az új teológia „áttört” és beépült a zsinati dokumentumokba.

Kiadása: DS 3875–99. Magyarul: ETM 1997:3875. Sz.F.

Szabó Ferenc: H. de Lubac-Y. Congar. Róma, 1976. -

” LThK 1993.

Az utolsó mondatot szeretnénk az Olvasó figyelmébe ajánlani: az **„új teológia”** [melynek **tévedéseiről** XII. Piusz pápa ebben az enciklikában leírta, hogy azzal fenyegetnek, hogy **aláássák a katolikus tanítás alapjait**] a II. Vatikáni Zsinaton **áttört, és beépült a zsinati dokumentumokba.**

Azzal kapcsolatban, hogy XII. Piusz pápa aggodalma megalapozottnak bizonyult-e, ajánljuk **Tájékp zsinat után**² című kiadványunkat.

Budapest, 2016. április 22.

Kapisztrán Szent János Kiadó

²Lásd: <http://figyelji.de/a/tajkepre>

További elérhető kiadványaink:

- Franz Spirago: Felnőttek Katekizmusa (1929)
- Franz Spirago: Példatár (1927)
- Római Katolikus Katekizmus (1890)
- Goffine Lénárt Katholikus oktató- és épületes könyve (1928)
- Goffine Lénárt: Módszer a lélekben történő szentmishallgatásra
- Túrmezei Ferenc: Jöjj Szentlélek Úristen! (1940)
- Blaskó Mária: Isten kertje (1941)
- Blaskó Mária: Jaj de szép! (1929)
- Jámbor László S. J.: Levelek húgomhoz (1941)
- Dr. Tóth Tihamér: A tiszta férfiúság (1935)
- Dr. Tóth Tihamér: Dohányzol? (1936)
- Dr. Tóth Tihamér: Ne igyál! (1936)
- Dr. Tóth Tihamér: A művelt ifjú (1936)
- Dr. Tóth Tihamér: A jellemes ifjú (1936)
- Dr. Tóth Tihamér: A vallásos ifjú (1936)
- Dr. Tóth Tihamér: Krisztus és az ifjú (1936)
- Finn Ferenc SJ: Tom Playfair (1928)
- Finn Ferenc SJ: Wynn Percy (1941)
- Finn Ferenc SJ: Harry Dee (1942)
- Liguori Szent Alfonz: Az üdvösség útja (1896)
- Egger Ágoston: A keresztény apa (1904)
- Egger Ágoston: A keresztény anya (1904)
- IX. Piusz pápa „Quanta cura” kezdetű körlevele (1864. december 8.)
- XIII. Leó pápa „Libertas præstantissimum donum” kezdetű körlevele (1888. június 20.)
- XIII. Leó pápa „Satis cognitum” kezdetű körlevele (1896. június 29.)

- X. Piusz pápa „Pascendi dominici gregis” kezdetű enciklikája (1907. szeptember 8.)
- XI. Piusz pápa „Mortalium animos” kezdetű apostoli körlevele (1928. január 6.)
- XI. Piusz pápa „Divini illius magistri” kezdetű apostoli körlevele (1929. december 31.)
- XI. Piusz pápa „Vigilanti cura” kezdetű apostoli körlevele (1936. június 29.)
- Anthony Cekada: Új mise vagy hagyományos mise?
- Donald J. Sanborn: Tájékozódás után
- Donald J. Sanborn: A vallások átalakítása
- Donald J. Sanborn: Ellenállás és fogyatkozhatatlanság – avagy Hol az Egyház?
- Alfredo Ottaviani bíboros · Antonio Bacci bíboros · Római teológusok egy csoportja: Az Ottaviani Intervenció
- Anthony Cekada: Hagyományhű katolikusok, tévedhetetlenség és a pápa
- Donald J. Sanborn: Miért nincs helye katolikusoknak a Novus Ordo-ban?

Előkészületben:

- Finn Ferenc SJ: Lightfoot Kolozs (1942)
- Finn Ferenc SJ: Fülöp (1932)
- Finn Ferenc SJ: Merton Ada (1899)
- Anthony Cekada: Mi a baj a modern mise imádságaival?

... és sok egyéb is.

<https://kapisztrankiado.hu>

